

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sulpici[i] Severi Presbyteri Opera Omnia

Sulpicius <Severus>

Amstelodami, 1665

Resp. ad Reges translata, Saul Rex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11490

de, salubri oratione ¹ ab infana voluntate detorquere plebem: ² dominationem regiam & superba imperia exponere, libertatem extollere, servitutem detestari: postremo, divinam eis iram denunciare, siquidem homines mente corrupti, ³ Deum Regem habentes, regem sibi ex hominibus flagitarent. His atq; aliis istius- 7 modi frustra dictis, cum populus in sententia perseveraret, Dominum consulit. Qui perinotus ⁴ vecordia insanæ gen- 8 tis, nihil adversum se petentibus negandum respondit.

LIX. Igitur ⁵ Saul, sacerdotali prius à Samuele unguento, 1
perfu-

1 *Ab infana voluntate.*] Textus Sacer: *difficilius sermo in oculis Samuelis. Ioseph. Ελύπησεν δὲ σφόδρα τὸν Σαμὴλ ὁ λόγος, ἃς τὴν σύμφωνον δικαιοσύνην, καὶ τὸ πρὸς τὰς βασιλείας μίσος.* Deo hoc postulatam tumultuantis populi displicuit, quia Regem concupiverunt per ambiguas querelas, seditiosasque voces, non uti legis præceptum peragerent, sed quod displicebat illis sanctissimus vates Samuel, ad quem vox illa numinis extat: Non te illi, sed me fastidierunt. Maimonides in parte postrema Misnæ. Unde patet non peccasse Judæos quod Regem peterent (nam Deut. 18. facta fuerat illis ejus petendi potestas) sed quod peterent Regem, qualem universa habent nationes, qui non juxta leges divinas, sed suo arbitrio populum regeret. *Tirinus.* Putabant enim, ut ait Iosephus, *εἰδὲν ἄτοπον εἶναι τὴν πλησιοχώρων βασιλευσίνων, τὴν αὐτῶν ἔχειν αὐτὰς πολιτείας.*

2 *Dominationem regiam, & superba imperia exponere.*] Textus Sacer: *Hoc erit jus Regis qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, faciens eos sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, &c.* Vide sequentia 1. Reg. 8. 12. Loquitur non tam de jure, quam de more. *Bucholz.* *משפט* non est intelligendum de jure vero, sed facto, quod effectum aliquem juris habeat, id est, non resistendi obligationem. Ideo additur populum pressum istis injuriis, Dei opem imploraturum, quia scilicet

humana remedia nulla exstarent. Sic ergo hoc jus vocatur, quomodo prætor jus reddere dicitur, etiam cum inique decernit. *Grot.* de jure Pacis 1. 14. Rabbini variant. R. Jofe ait: quicquid hic dicitur, licebat ei facere. R. Juda vero: dicitur ad metum eis incutiendum. Sic & R. Levi. *Drus.* ad Sam. *Δικαίωσεν μὲν πῶντων τῶν ὑμετέρων τὰς βασιλείς, καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκεταῖς ἴσοι γυόμθοι.* *Ioseph.* Vicini enim Reges subditis suis imperabant quæ vellent, ut *ἀνυπόθυνοι.* Syros servituti natos, ait *Livius:* de libertate eos nihil cogitare, *Apollonius.* Judæi vilissima pars servientium Tacito. Ac plerique Judæorum Reges durissimi fuerunt, ut Salomon, Roboam, Jeroboam, ac ceteri.

3 *Deum Regem habentes.*] Unde Republicam Hebræorum Iosephus adversus Appionem persignificanter dicit vocari posse *θεοκρατίαν*, quasi tu ejusmodi civitatem dixeris, cui præses rectorque solus Deus sit. *Cunaus.* Ergo hac petitione Deum Regem suum, qui eos partim per se partim per Judices à se excitatos gubernabat, sprevere. *Theodor. Præcopius, Lyra, Abul. Cajetanus.*

4 *Vecordia insane gentis.*] Acerime Sulpicius hoc Judæorum postulatam reprehendit. Ac prolixè disputant interpretes: an & quatenus peccarent Israëlitæ petendo regem. Vide *Lyram, Burgensem, ac alios.*

5 *Saul sacerdotali prius à Samuele unguento.*] 1. Reg. 9. & 10. Ioseph. vi. 5. Sacra-

2¹ perfusus, rex constitutus est. Hic ex tribu Benjamin, Cis patre ortus, 2² modestus animi, forma excellenti erat: ut 3³ merito 3⁴ dignitas corporis dignitati regiae conveniret. Sed principio regni hujus, 4⁴ aliquanta ab eo pars populi desciverat, parere imperio abnuens, 5⁵ seque Ammonitis conjunxerat. Verum hos Saul impigre ultus est: 6⁶ victique hostes, & ve-

Sacerdotum exemplo uncti sunt & reges Hebraei, non Sacerdotes quidem, sed multum habentes Sacerdotale, sedem & jus loquendi in Sanctuario, inspectionem in sacra, jus eligendi aut destituendi Pontificis Maximi, aliorumque Sacerdotum, & alia plura. Ungebantur tamen alio modo: Sacerdotes in fronte decussatim; Reges in vertice, ad coronae modum illito oleo. *Grot.* Dicitur Sacerdotale unguentum, quia nulli adhuc Reges fuerant. Cur non potius, regali unguento? David regali unguento perlinuit. An quia regale unguentum dici non potest cum nulli adhuc reges essent? Aut appellat sacerdotale, quia ejusdem erat cum altero generis. Prius, verius videtur. Nam ut demus ejusdem generis fuisse hoc cum illo, tamen quum eo futurus rex ungeretur, regale potius erat appellandum quam sacerdotale. David Camius negat Saulem fuisse unctum oleo unktionis, quod adhibitum duntaxat ait in familia David. Idem annorat litum fuisse oleo balsamino, quod תחת המלך שמוזקזק vocant. Scribit eadem fere autor libri qui מלך per sigla vocatur. *Drusus.* De unktionis ritu, vide Seldenum de Succession. in Pontific. cap. 9.

1¹ Perfusus.] E lenticula. Nicolaus de Lyra, 1. Sam. 10. 1. Lenticula olei est vasculum factum ex auro vel argento ad reponendum oleum unktionis, unde inungebantur reges & pontifices. Etiam e cornu perfundebantur. In scholiis Ebraeorum Dicunt Doctores. Saul & Jchu uncti fuerunt e lenticula, non fuit diuturnum regnum eorum: David & Salomo uncti fuerunt e cornu, fuit diuturnum regnum eorum. Videndus R. David loco citato. *Drus.*

Λαβῶν ὁ παρθένος τὸ ἀγσίον, ἔλαιον καὶ ἀργεῖ τὸ ἔνεανίσκη κεφαλῆς. *Josephus.*

2² Modestus animi, forma excellenti erat.] Abulensis: Bonitas Saulis maxime erat circa humilitatem: quod erat valde in eo admirabile. Nam ipse erat vir in virtutibus excellens, corporis statura admirabilis; quod solet homines superbos efficere: ipse autem haec omnia habens, erat valde humilis.

3³ Dignitas corporis dignitati regiae conveniret.] Formam in regibus suis Orientales populi admodum aestimant; ita ut apud Aethiopes, honores mandatos ex corporis magnitudine, dixerit Aristoteles 14. Polit. 4. & Sparta multatus Rex, quod exigui corporis uxore ducta, reges minutos daturus diceretur. Nec spernit Euripides, εἰδὲ ἄξιον Τυραννίδος. *Grot.*

4⁴ Aliquanta ab eo pars populi desciverat.] Haec paulo aliter narrantur, 1. Sam. 10. 27. & 11. 1.

5⁵ Seque Ammonitis conjunxerat.] Viri Jabes Galaad hoc in animo habebant, nisi duris conditionibus, quas eis proponebat Nahas Ammonites, deterriti fuissent. *Drus.* Sulpicius scribit partem populi ad Ammonitas defecisse & à Saule vindicatam. Quod non est in sacris libris, sed ab ipso additum. *Sigon.* R. David hos Ammonitas plane diversos à filiis Ammon fuisse vult. Contra Stephanus: Εἰσὶ καὶ Ἀμμωνῖται, καὶ τῶν Ναηαταίων Ἀργείων, ὡς ἰώσηπτος. ἐκλήθησαν ἡ δὲ τὸ Ἀμμων τῶν πατέρων λέγεται, καὶ τῶν νεωτέρων Ἰουδαίων.

6⁶ Victique hostes.] Mendaciter Josephus,

& venia Hebræis data. Tum Saul ¹ iterato à Samuele unctus traditur. Inde Allophylorum irruptione ² atrox bellum exortum: locum exercitui ad conveniendum Saul ³ in Galgalis constituerat. Et quum per septem dies Samuelem operitus esset, ut sacrificium Domino fieret: tardante illo, quum populus dilaberetur, ⁴ illicita præsumptione, rex ⁵ ad vicem facordotis ⁶ holocaustum obtulit: multumque à Samuele increpitus, * fera peccatum pœnitentia fatebatur. Igitur ex ⁸ pecca-

phus, ut vires suorum Israëlitarum Vespasiano & Romanis ostendet, ait ex Israël fuisse septingenta millia, ex Iuda vero septuaginta. LXX. quoque numerant sexcenta millia Israëlitis. Hebræi illorum ccc. c. Id. horum xxx. habent. Addit Josephus ipsum Naas Ammonitarum Regem occisum fuisse.

¹ *Iterato à Samuele unctus.*] Prius in Maspha, nunc in Galgalis. Ita Josephus. Sed Scriptura nullam iteratæ unctiois mentionem facit. Tantum dicit: innovatum fuisse regnum. 1. Reg. xi. 1. Gemara Hierosol. *Reges ungi non solebant, nisi ob adversam factionem.* Quia semel unctus Saul, non opus erat iterare unctioem: sed rebelles alteram unctioem expresserunt. Dici etiam potest, hanc fuisse publicam unctioem, alteram privatam. Horn. Ter unctus Saul, primo à Samuele privatim. Deinde publice in Masphat. Tertio post victoriam, publice, pariter in Galgalis. *Abul. Sanchez. Serar.*

² *Atrox bellum.*] 1. Reg. xiiii. Joseph. vi, 7.

³ *In Galgalis.*] Sunt qui putent hoc bellum accidisse duobus annis post inaugurationem Saulis quæ Galgalis facta. Grot. Quod si verum, male Sulpicius, locum exercitui ad conveniendum in Galgalis fuisse dicit. Nam ex textu patet Michmasam convocatos milites. Horn.

⁴ *Illicita præsumptione.*] Sequentia docent Sulpicius in eadem sententia fuisse cum Nicolao de Lyra & aliis, qui inter peccata Saulis recensent quod holo-

caustum obtulerit, rem ei illicitam, eo quod sacerdos non esset. Quasi vero solis sacerdotibus licuerit offerre holocaustum, ac non etiam aliis, qui sacerdotes non erant. Nam ne Samuel quidem sacerdos erat ex genere Aharonis. Quod si dicas Levitam fuisse, quibus hoc quoque concessum fuerit, respondeo, Gedeonem etiam holocaustum Domino obtulisse, nec propterea reprehensum fuisse. Dicunt insuper Ebræi licitum fuisse extraneo (sic vocant eum qui sacerdos non est) offerre in excelso *והזריח*. id est unici: quemadmodum expositum est in Zebachim, hoc est, ejus tractatus Thalmudici, ubi de sacrificiis agitur. *Drus.* Sed quod de Gedeon dicit, sacrificium obtulisse, falsum esse supra ostendimus. Gregor. *Idcirco per inobedientiam cecidit, quia integris septem diebus, sicut jussus fuerat, non expectavit.* Et postea: *Ecce septem diebus Prophetam sustinuit, sed dum præstolavi cum in fine diei desit, gloriam tantæ dignitatis amisit.* Peccavit igitur in eo, quod finem septimæ diei non expectavit.

⁵ *Ad vicem sacerdotis.*] Usitatus est, in vicem, aut vice sacerdotis: quod etiam dicunt, vicem sacerdotis. Sic Plautus & alii quandoque locuti sunt. *Drus.*

⁶ *Holocaustum obtulit.*] Per se, absque Sacerdote. Rupert. Lyra & favet Josephus. Addit R. Levi, Saulem hæc sacrificia obtulisse, ut à Deo Spiritum Prophetiæ impetraret, quo deinceps sine Samuele regeretur. Sed Scriptura nihil hujus meminit; alioqui Samuel id

ci

9 peccato regis, metus omnem exercitum pervaserat. ² Castra hostium haud longe sita, praefens periculum ostendebant: neque cuiquam exeundi in praedium animus, plures ³ lacrymas ³ & latebras petiverant. Nam praeter imbecillitatem animorum, qui alienum a se Dominum, delicto regis, arbitrabantur, ⁴ in maxima ferramentorum inopia exercitus erat: adeo ut, praeter Saul & Jonathan filium ¹¹ ejus, nemo gladium aut lanceam habuisse tradatur. Nam Allophyli superiore bello victores, usum Hebraeis ademerant,

ei acerrime exprobrasset. Tum in castris Sacerdotes qui offerre poterant. *Abulens.*

* *Sera peccatum poenitentia fatebatur.* Quodnam peccatum? An quod Samuel non fuerit operitus? plane sic videtur. Nam cum iussus esset expectare dies septem, non debuisset offerre ante vesperam diei septimi. Quo die Samuel venit, sicut promiserat: serius tamen, quia peractum tunc erat sacrificium. *Drus.*

1 *Castrabostium haud longe sita.* In Machmas, Gabaa & vicinis oppidis.

2 *Lacrymas.* Suspicor Severum edidisse, lacunas (sive lacus) & latebras. Nam in editione Graeca, ἡ ἐκρύβη ὁ λαὸς ἐν τοῖς ἀπηλαίοις, ἡ ἐν ταῖς κρήναις, ἡ ἐν ταῖς πέτραις, ἡ ἐν τοῖς βόθροις, ἡ ἐν τοῖς λάκκοις. Lexicon Graeco-Latin. vetus βόθρο, fossa, fovea, lacuna. Idem Lexicon λάκκος, lacuna, lacus, cisterna. Locus est 1. Sam. 13. 6. Cui haec mea conjectura non placet, & per me licet ut deleto, lacrymas & , legat, plures latebras petiverant. *Drus.*

3 *Et latebras.* Hebr. & Chald. munitiones, Vatablus *Spineta*, Cajetan. scissuras montium, Abulensis explicat *abditas* esse loca secreta tam urbium, quam domorum. Tales sunt Romae Cryptae & cameteria Priscillae, Sebastiani, Laurentii, Pancratii, in quibus tempore persecutionum se abdebant Christiani; quae ego saepius subintrans, vidi sub

terraneam Romam & obstupui. *A Lapid.*

4 *In maxima ferramentorum inopia.* Οἱ γὰρ τῶν Γαλασίων Παλαιστικοὶ καὶ ἄλλοι Φοῦροι τῆς Ἰσραήλ, τότε ὄντα αὐτοῖς ἀφῆρῶντο. *Joseph.* Idque extorto federe factum, cui non dissimilis lex, quam Porfena in foedere cum Romanis posuit, *Ne ferro, nisi in agricultura uterentur.* Tacent id Historici, ut pudendum victori postea gentium populo. At Plinius ingenue fatetur xxxiv, 14. *Græc.* Sic Romani Carthaginensibus & Antiocho extorserunt classes. Quid nunc molitur nova quaedam Respubl. notum est: Scriptura dicit non inventum fuisse enssem, nisi penes Saulum & Jonathanem. Populus ergo armabatur fundis, arcibus, peticis, fustibus, & omni apparatu rustico. Et forte illa ferramenta in rudes gladios & arma confabant. *Virgil.* *Et curvae rigidum falces constantur in enssem.* Sic Samgar vomere aratri occidit Ioc. Philistaos. Samson carens ense, mandibula asini, millenos. Ex quibus liquet antiquam fuisse hanc Philistinorum cautionem, ne Israelitae haberent arma & fabros ferrarios. Vide Kimchium ad Samuel. Praebuit igitur exercitus Saulis speciem primae & antiquae militiae, ubi adhuc

Arma antiqua manus, ungues, dentesque fuerunt.

Et,

— *Hic torve armatus adusto Stipitis hic gravidi modis, quod cuique reperitum*

Riman-

rant, nequē cuiquam conficiendi teli bellici, aut rustici fer-
ramenti potestas fuerat. Igitur ¹ Jonatha, audaci consilio, ¹²
² solo armigero suo comite, castra hostium ingressus, vi-
ginti fere ex hostibus interemptis, universum exercitum
terrore perculerat. Tum vero, nutu Dei, in fugam versi, ¹³
non imperia exequi, non ordines observare, omne præsi-
dium in pedibus habere. Quod ubi Saul animadvertit, suis ¹⁴
propere eductis, fugientes persecutus, victoria potitus est.
Eo die ³ rex edixisse traditur, *ne quis, nisi confectis hostibus,* ⁴ *ci-* ¹⁵
bum caperet. Sed Jonatha, interdictionis ejus inscius, ⁵ favo re- ¹⁶
perto, tincto ⁶ spiculo, mel degustaverat. Sed ubi regi, ¹⁷
ex Do-
mini

Rimanti, telum ira facit.

Stipitiibus duris agitur, sudibusque præ-
ustis.

1. *Jonathan audaci consilio.*] 1. Reg. 14. Joseph. 6. 7. Exercitus maximus de-
mum à duobus est fugatus, Jonathane
qui hostes terrore perculit, & Saulo qui
eos percussos, cum Hebræis ex latebris
egressis, delevit. *Sigon.* Jonathan fuit
fortis, comis, minime ambitiosus.
Talis ferme Germanicus. *Grotius.* Fuit
autem ad hoc facinus à Deo excitatus.
Ideoque patri suo non indicavit, ne im-
pediret tanquam temerarium. *Theoder.*
Procop. *Abul.* *Cajetan.*

2. *Solo armigero suo comite.*] Talis Au-
tomedon Achilli, Ænez Achates. Vul-
gus Scutarium vocat. *Grot.* Videtur au-
tem usus augurio quodam sed licito. De
quo Rabbini dicunt. *Omne augurium*
quod non est sicut augurium Eliezeris servi
Abraham, & sicut Jonathæ filii Saulis,
non est augurium. Nam si male fecissent
Eliezer & Jonathan, Deus non exaudivis-
set eos, nec auxiliatus fuisset iis. Kim-
chi. Omni Jonathæ simile fuit omen
Pazonum, de quo Herodotus initio
libri v.

3. *Rex edixisse traditur.*] *Επιτάξει*
τοῖς ἑσθλοῖς ἢ εἰς ἀπαρχὰς & φαρδύειν τὰς ἐχθρὰς φάγει, καὶ μὴ
μείξει & οὐκ ἐπελθῶσα, &c. *Joseph.*
Populum temere satis jurejurando ad-

strinxit ac diris devovit eum, qui ante
vesperam, priusquam hostes confecti
essent, cibum sumeret. Hoc factum Saulis
culpat Josephus: culpant exposito-
res. Idem excusant Jonathanem. Pri-
mum quod inscius fuerit edicti paterni:
deinde quod necessitate compulsus hoc
fecerit. *Drus.* Edictum hoc Saulis, ho-
minis imperiosi & ἀσπείδης impru-
dentiam arguit. Nam & diu pugnantibus
opus cibo refici & pœna gravior tali
delicto. Præterea excipi debent igno-
rantes. *Grotius.* Similia habent *Lyra,*
Gregor. *Chrysostom.* Contra factum lau-
dant & commendant *Hieronymus.* *Am-*
brosius. *Abulensis.* *Cajetanus.* *Serarius.*
ne hostes, comedente populo, elabe-
rentur.

4. *Cibum caperet.*] *ἄνη.* Quod om-
nem cibum, etiam mel comprehendit.
Quod ex eo patet, quia etiam à melle
abstinuerunt. *Drusus.* ad Sam. Potus
non videtur interdictus, quia brevior
in bibendo mora, & urgentior illius
necessitas, astu & pugna fatigatis.
Menuch.

5. *Favo reperto.*] Apes enim sylvestres
mellificant, uti videre est in Polonia &
Moscovia.

6. *Spiculo mel gustaverat.*] Baculi ex-
tremo. *LXX.* τὰ ἄκρα & σκήπτρα.
Quamprimum autem gustavit mel, il-
luminati sunt oculi ejus, hoc est vires
ipli

18 mini ira compertum est, morte affici filium iussit. Sed populi auxilio ab exitio vindicatus est.

1 LX. 2 Ea tempestate Samuel à Domino monitus, regem adiit, verbis Domini nunciando, uti genti Amelech, quæ olim Hebræos ex Ægypto venientes transitu prohibuerat, bellum inferret: addito interdicto, *ne quid ex spoliis devictorum concupisceret*. Ita 3 in fines hostium ductus exercitus: 4 rex captus, 5 gens subacta, Saul victus prædæ magnitudi-

ne,

ipsi redditæ priores, quæ fame antea plane erant debiles, sic ut oculi vix viderent, genua vix sustinerent. Quod à fame provenire docet Curculio Plaut.

— *Tenebræ oboriuntur, genua inedia succidunt.*

Perii, prospicio parum. —

Quæ satis ostendunt, cur Jonathas famelicus, paullulo mellis comesto sibi oculorum dixerit redditum lumen. Nam cum omnis id habeat cibus ut vires perditas instauret: tum præcipue hoc, uti vinum, sic mel præstat, quia ambo subtilia sunt, eoque citius vires diffundunt. *Vossius*. Mel enim inter saluberrima edulia. Unde quidam suadent infantes ad longævitatem non lacte, sed pane & melle vel saccharo nutriendos. Hinc de Messia: *Mel & butyrum comedet*. Nam mel est roris & florum, butyrum vero omnium herbarum sumen. *Horn*. R. Salomo putat eum degustasse cannam sacchari. R. David hanc opinionem confutans, dicit: *in arboribus sylvæ erat examen apum, mel stillabat ex iis.*

* *Ex Domini ira.*] Ex silentio Domini, qui non respondit ei toto die, compertum peccatum fuisse: deinde fors Jonatham prodidit. *Drus.* Summus autem sacerdos Achias fuit, filius Achitob. De quo vide *Seld.* de success. in Pontif. 1, 3.

1 *Sed populi auxilio.*] Quem ipse Jonathan, criminando patris edictum, concitavit. *Negavit id recte à patre factum.* Josephus. Liberavit populus Jonathan, non imperio sed deprecatione, quomodo populus Romanus Fabium

Rutilianum apud Papyrium Dictatorem. *Livius* VI II. Neque hic ob stare debebat jusjurandum Saulis, ut quod injustam in se atrocitatem contineret. *Gr.*

2 *Ea tempestate.*] 1. Reg. 15. Joseph. 6. 8. Bellum hoc Amalekiticum, pro internectione totius gentis, gestum est, ut juxta *Mosis præceptum*, Amalekitarum nomen ex rerum natura deleatur. Joseph.

3 *In fines hostium ductus exercitus.*] Uno prælio contusus Amalekitis, oppidatim bellum circumferre coepit, quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nonnulla fame, siti, aliisque modis cum expugnasset, usque ad mulieres & pueros cadibus grassatus est, nec crudele, nec inhumanum hoc ratus, quoniam in hostem, & Dei jussu ita ferveretur. Deus enim ita Amalekitas oderat, ut ne infantibus quidem parceret, quos natura ipsa cæteris miseratione digniores esse voluit. *Joseph.*

4 *Rex captus.*] Agag. Cujus magnitudinem & pulchritudinem corporis miratus, servare eum decrevit, idque non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi sui licentiam, suo periculo usurpans. Ita Saulus Regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis authorem servavit, pluris ejus formam, quam mandata Dei faciens. *Joseph.* Pepercit ei ex superbia, ut de eo triumpharet. *Servar.* Ex avaritia, ut thesauros ab eo extorqueret. *Lyra.* Ex humana erga Regem commiseratione. *Abul.*

5 *Gens subacta.*] *Annales Sacri*; *Percussit*

ne, præcepti divini immemor, ¹ capta fervari & ferri jubet. Quo facto offensus Dominus, Samuelem alloquitur: ³ *pœnitere se quod Saul regem constituerit.* ³ Dicitur sacerdos regi ⁴ refert. Mox à Domino monitus, ⁴ *David* ⁵ regali unguento ⁵ perlinit, ⁶ parvum etiamnum puerum, sub patre agentem, pasto-

cusit Saul Amalec, ab Hevilia, donec venias ad Sur, qua est è regione Ægypti, Νικήτας δὲ Σάουλ ὀπιωνίας τῆς ἀπὸ πηλασίας τῆς Αἰγύπτου καὶ θήρον/ας ἕως τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης διέφθειρε τὴν τῆς πολεμίων, ὠφθαλμῶν τὸ τῆς Σικιμιτῶν ἔθνος. ἔτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιανῇ χώρα μέσσοι καὶ ἐκίωται. Hos enim ante bellum admonuit per nuncios, ut scederent, neve res suas cum Amalectarum rebus miscerent. Studere enim se eorum incolumitati, propter cognationem qua illis cum Raguelo Moysis socero intercedebat. Joseph. Σικιμιτῶν ἔθνος sunt Cinai, de quibus in textu sacro.

¹ *Capta fervari & ferri jubet.* Regis peccatum imitatus est populus; & iumentis ac pecoribus pepercerunt, pecunias opesque diripuere. Joseph. Sed Saul quoque particeps hujus peccati fuit, ut ex textu patet. Prætextebatur autem religio & sacrificium. Vera causa infatiabilis habendi cupiditas fuit. Horn. Saul tamen postea etiam metum, & necessitatem obtentui habuit, quod non ausus fuerit militem prædæ cupiditate accensum cohibere. Joseph.

² *Pœnitere se.* Hieron. in Ezech. 11. *Electio Judæ, & Saulis unctio, non arguunt Deum ignorantia futurorum, sed præsentium monstrant esse judicem.*

³ *Dicitur sacerdos regi refert.* Cum per totam noctem, fufis precibus Deum frustra conciliare conatus esset. Orationem ejus qua Regem increpavit, lectu dignissimam, apud Josephum vide.

⁴ *David.* Hujus nominis דָּוִד diminutivum est דָּוִד, cognomen Elyse Tyriæ, quod dilectulam notat. De quo tamen aliter veteres. Vide Voss. 1. de

Idol. xxxi. Fuit filius Isai, Bethlehemita, ex tribu Judæ.

⁵ *Regali unguento.* Oleo unctio. Hæc unctio extendebatur in omnes ipsius posteros. Quod autem Salomo unctus fuit, id factum propter Adoniam. Sic & alii quidam uncti fuerunt propter singularem aliquam causam. Ratio ungenti Reges: Qui ungebat digito suo exprimebat Χ Græcum quod vocant Ψ vel certe פִּי יְיָ הַבַּי, id est, Chaph Græcicum. Quæ figura est crucis Andæanæ. Chaph Græcicum vocatur à Davide Camio in comment. ad Psal. cxxxiii. ubi de unctioe sacerdotis, *Initio indubat eum vestibus sacerdotalibus, postea fundebat oleum super caput ejus ungebatque eodem oleo cilia oculorum ejus in modum Chaph Græcici.* Drusius. Chrysof. Hom. 14. in Philipp. *Idcirco sacerdotes, Reges, & Prophetæ ungebantur, quia divina benignitatis Symbolum habebat oleum.* Unxit autem Samuel Davidem, non insufurrando in aurem ejus, ut Ioseph. vult, sed palam, ut omnes fratres spectarent, minoreque invidia laborarent, cum sibi eum præferri viderent. Theodoret. Hinc patet patrem & fratres cognovisse eum ungi in Regem. Abulens. Licet id Cajetanus neget.

⁶ *Parvum etiamnum puerum.* Παις ἔαυθός. Joseph. Puerulum fuisse Chrysofomus tradit in Psalm. 1. contra Hebræi in Seder Olam, censent eum fuisse xxix. annorum, eo quod putent Saulem duos duntaxat annos regnasse, quo mortuo statim successerit David annorum xxx. 11. Reg. c. 4. Media sententia verior est, Davidem cum ungeretur, fuisse xx. annorum circiter. Abulens. Sallianus.

¹ *Pasto-*

¹pastorem ovium, assuetum sæpius cithara canere: ob quod postea à Saule assumptus, inter ministros regio habebatur. ⁶Qua tempestate, Allophylis atque Hebræis bello flagrantibus, cum ex adverso acies constitissent, ²Goliath quidam ex Allophylis, vir ³miræ magnitudinis & roboris, ⁴suorum ordines prætergressus, ferocibus verbis probra in hostes jaciens, ⁵singularem pugnam ciebat. Tum rex magna præmia, & filix nuptias despondit, si quis provocantis spolia retulisset. Sed nemo, ex tanto agmine, aggredi audebat. Igitur David, ⁶etiamnum puer, pugnae se obtulit: rejectif-

¹ Pastorem ovium.] Sic apud veteres Romanos:

Jura dabat populis posito modo prætor aratro,

Pascebatque suas ipse senator oves.

Forma autem Davidi similem fuisse Valentinianum Imperatorem, Cedrenus scribit, eo quod rubicundus esset, rufis capillis, oculis caecis & pulchris.

² Goliath quidam.] 1. Reg. 17. Frater ejus fuit Iischbi Nobensis 11. Sam. 21. 16. à quo iidem Rabbinii fingunt, postea Davidem in venatione captum, & miraculo liberatum fuisse. *Sambdrim* in Perck Cheleck. Vocatur autem \square \square , quod vulgatus vertit *Spurius*. Nam Hebræi norant, cognomen esse gigantum, qui legum omnium & matrimonii contemptores, ob id incerto patre nascebantur. *Grot.* Verisimile est natum fuisse ex stirpe Enakim, & matre Gethæa. Nam reliquias Enakim seu gigantum permansisse in Geth, constat ex Josua. Et incertum ignotumque ejus patrem fuisse, vel inde colligitur, quod cum generis illius & parentum sit mentio in Scriptura, nunquam patris nomen exprimitur, sed matris solius, nempe Arapha 11. Reg. 9. 19. 1. Paral. xx. Quod quia videtur aliquam habere similitudinem cum Orpha nuru Noëmi, hinc Thalmudistæ & alii Rabbinii fingunt eum fuisse filium Orphæ. Sed neque nominum magna est similitudo, neque tempora id permittunt, cum secundum

hunc calculum, Goliath esset centenarius jam major ut patet ex 1. Ruth. *Tirinus.*

³ Miræ magnitudinis.] Sex cubitorum & palmæ altitudine. Erat enim de stirpe Gigantum, ait Nazianz. Orat. xxx. & Philast. hæref. xxxix. Quod vero interdum ossa magna eruuntur quæ gigantum esse putant, sæpe fallit. Nam vel elephantum sunt, ut probavit Peirescius, vel aliorum animalium. De vana opinione Carolum Magnum gigantem fuisse vide Leodium in Annal. Frid. II. & Freherum.

⁴ Suorum ordines prætergressus.] Sic in medium inter castra pontem processit Gallus ille provocator, quem interfecit Manlius Torquatus, narrante Liv. l. 7.

⁵ Singularem pugnam ciebat.] Subinde licet bellum vertere in duellum, publica autoritate, ut unius eade multorum strages redimatur. Sic Romani bellum contra Albanos verterunt in duellum trium Horatiorum cum tribus Curiatiis. *Livius* 1. Et frequentes ejusmodi sponsiones illis seculis, ut inter Lacedæmonios & Argivos Othryadis tempore, inter Romanos & Albanos cum Horatii & Curiatii decertarent. *Grot.*

⁶ Etiamnum puer.] Patet tamen eum procero fuisse corpore. Quia nimirum Saul procerus, vestes ipsi suas & arma adaptavit. Minus enim congruum est, quod ait Lyra, Serarius & alii, vestes has dici Saulis, non quod essent ipsius, sed

¹ rejectisque armis, quibus infirma ætas gravabatur, ² virga tantum & quinque lapidibus sumptis, in prælium processit, primoque ictu, ³ misso funda lapide, Allophylum ⁴ perculit, ⁵ caput victi & spolia abstulit, ⁶ gladium postea in tem-

plum. Alii dicunt Archangelum Michaëlem percussisse Goliath.
⁵ Caput victi & spolia abstulit.] Prius illud in castra intulit, deinde per urbes circumtulit, ac tandem in Jerusalem detulit, ut Jebusæi, qui arcem ejus obstinate adhuc tutabantur, ex hoc tropæo discerent, se quoque superari posse, sicut post novennium contigit. *Annales Sacri.* *Τὸ δὲ κεφαλὴν τῆς Γολιάθ. Δαβίδης εἰς τὸν ἰδίων σπηλιῶν ἐκόμισεν.* *Josephus.* Capita hostibus præscindere Orientalibus & in universum Scythis receptum. Sic Hiberni nulla cæde occisum putant quoad usque gladiatoris ictibus caput abscissum vident. Tum consecram rem colli sectores arbitrantur imo pene credunt. *Stanhurstius lib. 1. de Rebus Hibern.*
⁶ Gladium postea in templum posuit.] *Τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.* *Joseph.* Posuit eum Nobæ in tabernaculo Dei, victoriæ monumentum; & inde eum postea, Saulem fugiens recepit 1 Reg. xxi. 8. Falso igitur Sigonius hoc loco Sulpicium erroris insinuat, quasi tentorium militare pro templo accepisset. Fuitque ille mos antiquissimus, arma hostium devictorum Diis consecrare, & in publico suspendere. Ita igitur:

1 Rejectisque armis.] *Ambros. 1. offic. 25. David adversus Goliath, immanis corporis virum, singulari certamine dimicaturus, arma quibus oneraretur, respuit. Virtus enim suis lacertis magis, quam alienis integumentis, nititur.*

2 Virga tantum.] *Pedum erat, id est, baculus pastoralis sive agolum. Ita Festo baculus ille dicitur, ab agendis pecoribus. Drus. Historia non dissimilis est apud Strabonem 8.*

3 Misso funda lapide.] *Vegetius 1. 6. In omnibus veterum præliis funditores militasse nullus ignorat. Ubi & multa alia ad laudem fundarum. Paulinus:*

*Ille Gigas pueri funda pastoris obivit
Ut canis.*

4 Perculit.] *In fronte. Hebr. Super domum oculorum. Chald. In cerebrum. Joseph.* Unde patet Davidem insignem fuisse fundibularium, quia frontem tetigit: & ictum ejus validum, quia penetravit. *Prudentius:*

*Trajectumque caro terebravit vulnere
frontem.*

Glossa & Hugo censent, Goliath ternis lapidibus & ictibus à David fuisse prostratum. Contrarium ex textu patet; primo ictu corruisse. *Chaldaeus & Rabbinus* nugantur, lapidi fuisse inscriptum nomen *טעטא זעלעמעל*, & Patriarcha

rum. Alii dicunt Archangelum Michaëlem percussisse Goliath.

5 Caput victi & spolia abstulit.] Prius illud in castra intulit, deinde per urbes circumtulit, ac tandem in Jerusalem detulit, ut Jebusæi, qui arcem ejus obstinate adhuc tutabantur, ex hoc tropæo discerent, se quoque superari posse, sicut post novennium contigit. *Annales Sacri.* *Τὸ δὲ κεφαλὴν τῆς Γολιάθ. Δαβίδης εἰς τὸν ἰδίων σπηλιῶν ἐκόμισεν.* *Josephus.* Capita hostibus præscindere Orientalibus & in universum Scythis receptum. Sic Hiberni nulla cæde occisum putant quoad usque gladiatoris ictibus caput abscissum vident. Tum consecram rem colli sectores arbitrantur imo pene credunt. *Stanhurstius lib. 1. de Rebus Hibern.*

6 Gladium postea in templum posuit.] *Τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.* *Joseph.* Posuit eum Nobæ in tabernaculo Dei, victoriæ monumentum; & inde eum postea, Saulem fugiens recepit 1 Reg. xxi. 8. Falso igitur Sigonius hoc loco Sulpicium erroris insinuat, quasi tentorium militare pro templo accepisset. Fuitque ille mos antiquissimus, arma hostium devictorum Diis consecrare, & in publico suspendere. Ita igitur:

*Vidimus horrendum membris animisque
Goliath*

*Invalida cecidisse manu: puerilis in il-
lum*

*Dextera fundali torset stridore lapil-
lum.*

*Ille minax, rigidus, jaculans, ruculen-
tus, amarus,*

*Dum sese ostentat clypeo, dum territat
auras,*

*Expertus pueri quid possint ludicra par-
vi,*

*Succubuit teneris bellator turbidus ar-
mis.*

Paulinus. L. 1. Victo-

in templum posuit. Allophyli autem omnes in fugam versi,
 1 victoriam concessere.

1 LXI. Sed è prælio reversis, 2 multus circa David fa-
 2 vor, invidiam regis accenderat. Timens autem, tam cha-
 3 rum omnibus, cum invidia & pernicie necare 3 sub specie
 3 honoris, objectare eum periculis statuit. Ac primum 4 tri-
 4 bunum eum fecerat, 5 ut rem bellicam curaret. Inde, 6 cum
 ei filiam spondisset, fidem fregit, eamque 7 alteri tra-
 5 didit. Mox filia regis natu minor, 8 Melchol nomine, 9 a-
 6 more David flagrare occæperat. Igitur nuptiarum ejus
 istiusmodi conditionem proponit: 10 *Si centum præputia David*

ex hosti-

1 *Victoriam concessere.*] Tum Saulus & universus Hebræorum exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes, usque ad Gittæ fines ac portas A scalonis persequuntur. Cecideruntque Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus vero à persequendo reversus, castra hostium diripit ac incendit. *Josephus.* Nihil de numero cæso- rum & vulneratorum in Sacris; sed tantum, *cecidisse toto campo*, narratur. *Horn.*

2 *Multus circa David favor.*] 1 Reg. 18. Cum dicerent eum decem millia superasse, Saulem vero mille tantum. Hoc ei invidiam conciliabat apud Regem. *Drus.* Vide Joseph. Sic Aureliano Imp. qui sua manu Sarmatas XLV III. interfecerat, & diversis diebus ultra locceci. acclamatum est à pueris: Mille, mille, mille, mille, mille, decollavimus. *Vivat qui mille, mille occidit.* Et alibi: Mille Francos, mille Sarmatas occidimus, mille, mille, mille Persas quarimus. Vopiscus in Aureliano.

3 *Sub specie honoris.*] Sic cum Germanico Tiberius egit. Tacitus 11. Annal. Frequens id in Principum aulis arcum.

4 *Tribunum eum fecerat.*] Parum tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori, quam suæ securitati consultum

volens, ut sæpe hostibus objectum, aliquis casus è medio tolleret. *Josephus.* Idem Corbuloni apud Neronem, Agricola apud Domitianum, contigit. *Tacitus.*

5 *Ut rem bellicam curaret.*] Cuius ab omni ævo studiosissimi erant Hebræi. Vide Cunnæum 11. de Republ. Hebræorum 18.

6 *Cum ei filiam spondisset.*] Natu majorem, Merob nomine.

7 *Alteri tradidit.*] Adriæli Molathitæ.

8 *Melchol.*] Μελχόλ. Sed in Hieronymo *Michol*, & in textu Ebræo, *Michal*. *Drus.*

9 *Amore David flagrare occæperat.*] Sic veritas Ebræa 1 Sam. 18. vers. 20. Sed & Græca Editio, καὶ ἠγάπησε Μελχόλ ἡ θυγατὴρ Σαὺλ τὸν Δάβιδ, *Dilexit Melchol filia Saul Davidem.* Latina exemplaria variant. Nam in aliis, *dilexit autem Michol filia Saul altera David:* & in aliis, *dilexit autem David Michol filiam Saul alteram.* Utrumque verum esse potest. *Drusius.* Ὡς δὲ ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας τὸν τε λαὸν αὐτῆς ἐρᾶν καὶ τῷ Σαύλ τῆς θυγατρὸς παρεχόμενον ἐπιβουλεύειν ἐραστὴν καὶ παῖδας ὑπερκαταβῆναι τῶν θυγατρῶν. *Joseph.*

10 *Si centum præputia.*] Cur non capita

ex hostibus retulisset, regiam virginem matrimonio illius cessuram. Sperabat enim, juvenem periculosa audentem, facile periturum. Sed longe aliter, ac ratus erat, evenit. Nam ut proposuerat, impigre David centum præputia ex Allophylis retulit: atque ita regis filiam in matrimonium accepit.

LXII. Crescebat indies in eum regis odium, stimulante invidia: quia bonos semper mali insectantur. Igitur ministris & Jonathæ filio imperavit, vitæ ejus ut insidias pararent. Sed Jonathæ charus acceptusque jam inde à principio David fuerat. Itaque rex increpitus à filio, cruentum imperium repressit. Sed non diu mali boni sunt. Nam cum spiritu erroris Saul affligeretur, eique David assisteret, cithara laborantem deliniens, lancea eum ferire

petiit? Ne David afferret capita Hebræorum, vel aliorum, fingens ea esse Philistæorum. Nam præputia Hebræi in circumcissione posuerant. Non ergo falli Saul poterat. Ita Theodoret. & Procop. Pari animo Eurystheus Herculem objecit periculis. Josephus iterum turbat, qui Saulem petiisse refert κεφαλὰς Philistæorum. Nempe apud Romanos præputiorum mentionem subterfugit, ne risu rem exciperent.

1 David centum præputia ex Allophylis retulit.] Non solus, sed μετὰ τὴν ἐταιρείαν, cum sodalitiis & commilitonibus fuis. Ita Joseph. Obtulit autem non centum præputia tantum, sicut convenerat, sed ducenta. Intolerabilis in Josepho mentendi libido. Ecce enim, ex ducentis præputiis sexcenta capita facit: Κτείννας γὰρ πολλὰς, κεφαλὰς ἐξακροσίων δόποτεμῶν, ἢ κε πρὸς τὴν βασιλείαν. Horn.

2 Ministris & Jonathæ filio.] 1 Reg. 19. Joseph. 6. 12. Παρῆσαν δὲ τὴν ἀταξίαν αὐτῶν, Ἰωνάθην τε τῶ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοῦσιν οἰκετῶν. Joseph.

3 Spiritu erroris.] Hebræi, Josephus, Cajetanus, Deltio, censent fuisse atram bitem, sive melancholiam & μανίαν,

quæ in Saulo causabatur suspiciones, invidiam, mœrorem, furores, deliria. Alii censent fuisse Angelum bonum à Deo Sauli immissum. Verius est Diabolum fuisse, qui occupavit Saulem. Ita Josephus, Isidorus, Abul. Vatabl. Theodor.

4 Cithara laborantem deliniens.] Laudatum ab arte Musica Davidem à Doëgo Idumæo, censent Rabbini apud Hieronymum in Quæst. & Lyræ, ut dum ante furentem Saulem staret, interimeretur. 1 Reg. 16. 16, 18. An autem & quatenus per Musicam Dæmones ac morbi profiguntur, disputant Physici. Vide Valesium & alios. Ea vis est sonorum ut animum concitatum tranquillunt; alii torpentem excitant & rebus magnis præparant 11 Reg. 3. 15. Sic ferocientes animos mollivit Pythagoras, seditiões accensas inhibuit Asclepiades, Damon ebrios ac petulantes juvenes ad modestiam reduxit, lymphaticos morbo liberavit Xenocrates. De quibus vide Cappellam Saturæ l. 10. Marinus de Proclo: παρεκέλευε ἐν ἐκείτῃ ὕμνος λέγει καὶ λεγομένων τῶ ὕμνων, πᾶσαι εἰρήνη τῶ παιθῶν ἐγένετο καὶ ἀταραξία. Apollonius de Miris: ἰαὶ) ἢ καὶ αὐλῆ-

rire conatus est, nisi ille lethalem ictum propere declina-
7 set. Exinde jam non occulte, sed ¹ palam ei necem para-
bat: ² nec ultra se David regi credidit.

¹ LXIII. Ac primum fugiens, ³ ad Samuelem se con-
tulit: inde ⁴ ad Abimelech, ⁵ postremo ad regem ⁶ Moab
² cōfugit. Mox per Gad Prophetam monitus: ⁷ in terram
Judæ

οις τὸ Ἀγνοίας ἐνστίονος. Pythagoræis
moris fuit, cum somnum peterent, ad
Iyram prius lenire mentes, ut si quid
fuiſſet turbatarum cogitationum, com-
ponerent. *Quint.* 20. 4.

¹ *Palam ei necem parabat.*] Cum mi-
ſiſſet ſatellites in domum David qui
eam cuſtodirent, & mane interficerent,
inde indicio uxoris evaſit, nec ſe am-
plius Sauli commiſit. Qua calliditate
Michal Davidem periculo ſubduxerit,
ita refert Joſephus: *Parato lecto tanquam*
ægotanti, ſtragulis jecur capræ receus exem-
ptum ſubje cit, diluculoque venientibus,
quos pater ad Davidem miſerat, oſtendit le-
ctum opertum, & quod palpitacione jecoris
ſtragula moveri viderent, maritum ægrum
anbelare perſuaſit, addens totam noctem
inquietaſſimam eum egiſſe. Sed quod de je-
cinore dicit, vanum eſt. *דברי* ſunt
מורפואגיא juxta Aquilæ interpreta-
tionem. Ex veſtibus aliquid inſtar Da-
vidis in lecto recubantis, callida mulier
compoſuit. *Horn.*

² *Nec ultra ſe David Regi credidit.*] Sed ultimo neceſſitatis præſidio, armis, uſus eſt, ad vim arcendam ſi inferretur. Notandum eſt, non factum id à Davide, niſi poſtquam & Jonathanis indicio, & pluribus aliis certiffimis argumentis compererat, Saulem vitæ ſuæ imminere. Deinde nec urbes invadit, nec pugnandi captat occaſiones, ſed latebras quarit, modo in locis deviis, modo apud exteros, & hac religione, ut nunquam popularibus ſuis noceat. Vide *Grotium* 1. de Jure Belli 4.

³ *Ad Samuelem ſe contulit.*] Rama-
tham. Inde uterque Najotham conceſ-
ſit, ubi erat collegium Prophetarum. Najoth autem & Ramatha non erant

diverſa vel diſtantia loca: ſed Najoth
fuit locus in urbe, vel juxta eam, ubi
conventus ſacri & ſolemnes habeban-
tur. *Adrichom.*

⁴ *Ad Abimelech.*] 1 Reg. 20. 21. Jo-
ſeph. 6. 14. Adde ſi placet, *poſt ad Re-*
gem Geth. Nam id omiſſum à Sulpicio.
Deuſ. Vide Seld. de Succelſ. in Pontif.
Abimelech autem Nobæ debebat, quæ
urbs ceſſit ſacerdotibus occaſione taber-
naculi federis eo tranſlati. Noba hæc in
tribu Manafſe, trans Jordanem ſita
erat. *Abul.* Tabernaculum federis con-
tinens arcam, fuit in Silo, ibique man-
ſit uſque dum caperetur arca à Philiftæis,
à quibus poſt ſeptem meſes remiſſa,
collocata fuit arca in Cariathjarim. Inde
tranſlata fuit in domum Obededom: à
Davide in Sion: à Salomone in tem-
plum ab eo erectum. Tabernaculum
vero Moſaicum capta arca, videtur in
Nobe fuiſſe; qua à Saule ſubverſa, tranſ-
latum fuit in Gabaon & à Salomone
traductum in templum. 111. Reg. 8.
A Lapide.

⁵ *Postremo ad Regem.*] Adde *Geth.*
Nam id omiſſum à Sulpicio.

⁶ *Moab.*] Elapſus ex Palæſtina non
abſque ingenti diſcrimine in ſpeluncam
agri Adullami ſe abdidit, & recepta ad
ſe paterna familia, undique etiam con-
fluentibus quos neceſſitas cogebat, nu-
mero auctus, ad Moabitarum Regem
proficiſcitur, rogatque eum ut parentes
intra regni ſui fines tantisper reciperet,
dum res eorum in meliore ſtatu collo-
carentur. Quo impetrato, & parenti-
bus in magno honore apud Regem
quamdiu illic manſerunt, habitis, &c.
Joſeph.

⁷ *In terram Judæ.*] Judææ. Col. Ve-
nit in

4 cutus est. Post id David ¹ desertum petiit: illuc quoque
 eum Saul persequutus est, sed inani opera ejus exitium mo-
 5 liebatur, quem Dominus protegebat. ² Erat in deserto spe-
 6 lunca, vasto recessu patens. In hujus interiora David se
 7 conjecerat. Saul nesciens, in primo speluncæ aditu, ³ re-
 ficiendi corporis gratia, successerat: ibique ⁴ somno captus
 8 quiescebat. Quod ubi David animadvertit, hortantibus
 cun-

teste Hieron. apice duntaxat distinguuntur. An variatum fuerit aliquando in codicibus Ebrais, nescio: hoc scio scripturam à lectione variare in his vobis, IV. Reg. 16. 6. Nam scriptum ארמי per Res & lectum ארמי per Daleth. Scripturam expressit interpres Chaldaus, ut lectionem noster Hieronymus. *Drusus*. Interemit autem LXXXV. Ita Hebr. Chald. Roman. Septuag. Compl. At LXX. Vaticani numerant CCCV. Theodoretus CCCI. Male. Descriptionem hujus nefarii Doëgi, vide in Psalmo 11. qui cæde Sacerdotum peracta compositus est.

1 *Desertum petiit.*] Engaddi I. Sam. 24. Quæ olim nobilissima urbs, non longe à mari mortuo. A qua urbe adjacens regio & desertum, vocatur etiam Engaddi. Magna agri illius ubertas & amœnitas. Desertum autem plenum est altissimis montibus præruptisque, ita ut ruinam minari videantur, ac transeuntibus solo aspectu, metum inferant. *Borcard. Adrichom.*

2 *Erat in deserto spelunca.*] In montibus collibusque, ubi summa erat devexitas. Prisci mortales, præsertim in Judæa, & vicina Arabia maxime Trachonitide, effossa habebant & excisa antra quam laxissima capacissimaque, quo, tanquam ad arces tutissimas, penesque inexpugnabiles confugiebant, repentino hostium, vel gravioris alicujus periculi metu impellente. *Arabiam & Iuvæam versus* (inquit Strabo) *sunt montes asperi, & altis speluncis insignes: quarum una quatuor hominum millia recipere possit.* Multa & mira narrat Josephus de Tra-

chonitarum חמרינו, hoc est, *scalaribus*, seu *gradatis* istiusmodi rupibus, earumque amplissimis, & immanibus sanè speluncis: quibus se diu tutati sunt adversus Herodem, & lectissimas illius copias, acerrime & summa vi pertinacissime oppugnantes. Tales fuisse narrantur rupes Engaddi, præcellæ scilicet atque abruptissimæ, solis ibicibus seu rupicapris perviæ. Ubi quam spatiosissima fuerit oportet spelunca illa, cujus intimus abditissimusque recessus perfacile Davidem, una cum sexcentis militibus inibi latitantem, occultaret & contegeret. *Fullerus*. Chaldaus miram fabulam versioni suæ intexit. Nam dicit Psal. 65. *Ad Deum qui accersivit araneam, ut conficeret in ore speluncæ telam propter me.* Res sic se habet. Dicunt araneorum telis aditum ita fuisse obductum, ut nemo suspicaretur quenquam ibi in spelunca latere. Huic telæ Rabbini sua attextunt commenta de musca & insano, quæ refert & confutat *Abul*. Quanquam Veteres tale quid de Felice Martyre narrent.

3 *Reficiendi corporis gratia.*] Παροσδοσεως, quod in editione Græca vertit, *reficere corpus*: vulgata lexica exponunt, *purgare ventrem*. Quod sumptum ex Hieronymo, qui tamen non Græca, sed Ebræa transtulit. H. Stephanus in Thesauro suo conjicit legendum *δρασσε δασσεως*. Id Aquila dixit *δρασσε ενωσσε*. In Ebræo est *tegere pedes*: de quo aliquid *Quæst. lib. 1. quæst. 35. Drus.*

4 *Somno captus.*] Mirum unde hoc hauserit. Nam non habetur in fonte sacro. *Idem.*

cunctis, ¹ ut opportunitate uteretur, ² abstinuit regis exitio: ³ diploidem tamen ejus abstulit. Mox egressus, tuto eminus ⁹ loco à tergo regem allocutus est, sua in illum commemorans beneficia, ut saepe pro regno ejus caput periculis objectasset: utque postremo, presenti tempore à Domino sibi traditum, interimere noluisse. Ad hæc, culpam Saul fateri, veniam precari, lachrymas ¹⁰ fundere, pietatem David extollere, malitiam suam incusare, ⁴ regem eum & filium appellans. Tantum ex feroci illo animo ¹¹ mutatum: crederes nihil ultra adversum generum ausurum. Sed David, qui ⁵ penitius ingenium mali spectatum haberet ¹² & cognitum, nihil regi credendum ratus, ⁶ intra cretum se continebat. Saul vecors animi, quia comprehendendi gene- ¹³ rum potestas non erat, filiam suam Michol, David, ut supra retulimus, nuptam, ⁷ Faltim cuidam in matrimonium dedit. ⁸ David ad Allophylos confugit. ⁹ Ea tempestate ¹⁴ Samuel diem functus est.

LXIV. Saul

¹ Ut opportunitate uteretur.] Vide Grot. II. de jure belli r. Commilitones ejus vix multis precibus & vi à cæde Saulis potuisse abstrahi, Scriptura innuit.

² Abstinuit Regis exitio.] Ex textu patet, primo Davidem Sauli necem molitum, & eo animo ad ipsum accessisse. Ita enim inquit: *Cogitavi ut occiderem te.* Disputant, an licite potuerit? Et videtur Cajetano, atque aliis. Contra sunt Tostatus, & plerique Interpretum. Vide Homiliam Chrysostomi: *Quod David magnificentiùs tropæum crexerit parcendo Sauli, quam occidendo Goliat.*

³ Diploidem tamen ejus abstulit.] Oram diploidis, quod Græci dicunt το περιούριον ἢ διπλοῖδον. Hieronymus, *oram chlamydis.* Druſ.

⁴ Regem eum.] Non regem eum appellabat, sed dicebat, *nunc scio quod certissime rogaturus sis & habiturus in manu tua regnum Israël.* I. Samuel. 24. v. 21. Druſ.

⁵ Penitius.] Penitus. Col.

⁶ Intra cretum.] Pharan. I. Reg. 25.

xxx. habent Maon. Desertum Pharan erat ad meridiem terræ sanctæ. Hab. III. 3. Hujus deserti pars est Maon. Menoch.

⁷ Faltim cuidam.] Vocatur Phaltim filius Lais ex Gallim, I Sam. 25. v. 45. Quæ corrupta sœde apud Josephum in textu Græco. Editio Romana Bibliorum φάλτι habet: cetera φάλτιλ. Faltim autem est ex φάλτιμ, quod in locum φάλτιν irrepsit librariorum vitio. Qualia sunt λδὸν & σαδὸν. Nam veritas lectionis λδὸν & σαδὸν. Druſ. Fabulantur Rabbini Phaltin non cognovisse Michal, eo quod gladius inter ipsum & Michal interjaceret, ideoque ipsum mansisse improlem.

⁸ David ad Allophylos confugit.] Inſere quæ extant I. Reg. 26. Fugit ad Achin Regem Gathæ, à quo oppidum Siclag accepit. Mansit in Palestina per annum & quatuor menses. Ita enim Hebraica se habent. *Vulgata: quatuor mensibus & aliquot diebus.* Male.

⁹ Ea tempestate Samuel diem functus est.] Salmantiensis Judæus, *Obiit anno*

1 LXIV. Saul Allophylis bellum inferentibus, 1 Domi-
 2 num consulit, 2 nullumque est ei responsum redditum. Tum
 3 per mulierem, cujus viscera spiritus erroris impleverat,
 3 4 Samuelem evocatum consulit. Dictum ei ab eo est, po-
 stero

mundi 882. *supra ter millesimum, vigesimo octavo mensis Ijar in Rama.* Hoc & supra notavimus. Rursum Salmanticensis, *Dixerunt Doctores nostri, quorum fausta sit memoria, Samuel & Saul mortui sunt eodem anno.* Et mox: *Samuel decessit quatuor mensibus ante Saulem.* Et post aliquanto: *Videtur quod Samuel egerit annum trigesimum octavum cum diem suum obiret Eli sacerdos.* Vide sequentia. *Dru- sius.* Clemens Alexandrinus scribit, Samuelem obiisse duobus annis ante Saulem. Vatablus & Munsterus ex Hebræorum traditione asserunt, mortem Samuelis præcessisse obitum Saulis septem mensibus.

1 *Dominum consulit.*] Modus hic erat: Stabat pontifex, & vultum componebat arcam versus. Erat autem à tergo, qui responsum petebat. Is, cum sciscitatus de successu rei esset, quam apud animum suum proposuerat, ibi pontifex statim, spiritu cœlesti concitus, amiculum Coschen inspexit, atque ex literis mira vi illic protuberantibus, quid futurum esset, didicit, responditque. Ea consulendi ratio non privatis, aut de plebe hominibus, sed regibus duntaxat, summisque iudicibus, aut iis, qui publice missi à populo essent, usurpata fuit. Quoties enim res magna agebatur, itum illuc est. Privatorum negotia votis precibusque relicta sunt, ne oraculi sanctitas evilesceret. *Cumæus.*

2 *Nullumque est ei responsum.*] Hebr. נס כהלמות גם כאורים גם כנביאים neque per somnia, neque per Urim, neque per Prophetas. Quomodo edita fuerint oracula, sciscitantibus Sacerdotibus, incertum est. Alii quæstioni in scheda inscriptæ responsum divino miraculo subscriptum fuisse; alii ad Sacerdotis aures sonum quendam accidere, quo quid facturo opus esset indicaretur: alii in Sardo-

niche, qui erat ad humerum dextrum Pontificis, splendorem apparere solitum, quo numinis præsentia & prosper eventus significaretur. *Mtnoch.* Licet enim Abiathar fugisset ad Davidem cum Ephod, tamen alius erat Pontifex cum Ephod in tabernaculo apud Saulem, per quem ipse Deum consulebat. Alioquin enim caruissent Hebræi Pontifice & Sacris. *Interp.*

3 *Per mulierem cujus viscera spiritus erroris impleverat.*] Circumloquitur *עשׂא שפלה*, id est, in ventre loquentem: quam qui Ebræa in Latinum sermonem transfulerunt, Pythonissam appellant. *Drus.* R. Eliezer, Kimchi & alii Rabbinii fabulantur, mulierem hanc fuisse matrem Abner, cui Saul ob cognationem pepercerit. Sed errant. Nam mater Abner habitabat in sua tribu Benjamin, hæc vero in Endor, quæ erat in tribu Issachar. Rursum mater Abner erat matrona nobilis, hæc vero obscura & vilis muliercula, ut ex Josepho patet.

4 *Samuelem.*] Dæmonem in specie Samuelis, quem Scriptura Samuelem appellat eo modo loquendi quo angelos vocat homines aut viros, & Raphaël in historia Tobie vocatur Azarias filius Ananias: aut ipsum Samuelem, quem Deus permisit excitari ut futura prædiceret regi quondam suo. Qui hanc opinionem tuentur in duas sententias abeunt. Nonnulli animam ipsius excitatam putant: alii corpus tantum. Quæ magiæ species necromantia nominatur, quando videlicet per mortuos divina-mus, postque ventura prædicimus. Quæ de re consulendas præter Nicolaum, Paulus Episcopus Burgenfis in Addit. 1. Sam. 28. Videndus quoque Augustinus lib. 2. ad Simplicianum quæst. 3. ubi hanc quæstionem in dubio relinquit,

stero illum die, ¹ cum filio, victum ab Allophylis, ² in prælio casurum. Igitur Allophylis, ³ castris in hostili solo ⁴ positis, postero die aciem instruunt: David tamen ex castris remisso, quia parum crediderant sibi illum, adversum suos, fidum fore. Sed ⁵ conferto prælio, Hebræi fusi, ⁶ filii regis cadunt:

quit, nec quicquam certi definit. Credibilis tamen, dæmonem in forma Samuelis apparuisse, quem opinabatur Samuellem esse: ex quo discere cupiebat eventum belli, quod tum cum Allophylis gerebat. Quo facit canon hic Theologicus, *Species rerum appellantur de nominibus ipsarum rerum.* Drusius. Verum Samuellem fuisse censent Abul. Lyra. Cajet. & ex vetustioribus Joseph. Justin. Ambros. August. Basil. & alii plurimi. Dæmonem sive Φάντασμα, Procop. Theod. Tertull. Cyrill. Beda. Νεχὴα omnium divinationum antiquissima, & signum credita τὸ ψυχῶν Διαιμόνων. Frequenter id factitatum in Oriente, discimus ex Æschyli Persis & Herodoto. Quanquam autem hic vocatur Samuel, credibilis tamen est, fallacem spiritum fuisse, ejus generis de quo Porphyrius secundo de abstinentia animantium: Γένος ἀπειρηλῆς φύσεως πανέμορφόν τε καὶ πολύτροπον ὑποκεινόμενον καὶ θεῶν, καὶ δαιμόνων ψυχῶν τεθνηότων. Videturque id ipsa mulier satis significare, cum dicit **דַּוִּד**. Deos adscendisse de terra, ita appellans spiritus illos quorum unus Samuelis figuram induerat, ceteri ei velut comites erant. Grot. Fabulatur ergo R. Kimchi, dum ait illum duos vidisse, scilicet Moysen & Samuellem. Et in libro Midras Samuel dicitur: Multi justi adscenderunt cum illo.

¹ Cum filio.] Cum filiis potius. Paulo post, filii regis cadunt. Nam tres erant numero; Jonathan, Abinadab, & Melchisua. Vide sis 1 Sam. 28. v. 19. Drusius.

² In prælio casurum.] Hebr. Cras tu, fili tui, mecum eris. ἰσθὶ ἔσιν καὶ τὸ

λαὸν ὑποχέρον εἰς ἐχθροῖς ῥησάμωρον καὶ σωθῆν μετ' ἑτέκνων, αὐτοῦ πεσόντα ἐπὶ τῆ μάχης, μετ' ἐμῆ ῥησάμωρον. Joseph.

³ Castris hostili solo positis.] Apheca. 1 Reg. 29. David autem cum suis copiis, quod ei diffident Palæstini, remissus est. Sic Tacitus 4. Histor. de ala Batavorum: *Quæ jam pridem corrupta fidem simulabat, ut proditis in ipsa acie Romanis majore pretio fugeret.* Reversus Amalecitas, Ziglaca capta, locordius agentes cædit 1 Regum 30. Vide Josephum.

⁴ Conferto prælio.] 1 Reg. 31. Joseph. 6. 15. Saul licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare. & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo regiam majestatem dehonestare: sed cum liberis totaque familia periculo se objiciens, pulchrum existimavit in prælio cadere, & filios in ejusdem laudis societatem assumere potius, quam superstites relinquere, incertum qualesnam futuros. Josephus, quem vide multa magnifice in laudem Saulis dicentem. Inter alia: *Εὐψυχὸν ἦ καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶ δυνάων καὶ φεθνηταῖ μόνον δεικνύσας ἀν' ἐξθινῶ πάντες οἱ Σάβλον μεμνησάμενοι.*

⁵ Filii regis cadunt.] Saulus & filii contra hostem egregie certantes, & hoc tantum agentes ne inulti caderent, utque honestis vulneribus confecti, lucuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se converterunt, & circumventi multitudine, magna circum se strage Palæstinatorum edita, postremo & ipsi hostium telis sunt obruti. Joseph.